

KEVANIK

Esi

AHAS

Ferdinand Hodler

T 3 5

Noorusaeg on imeliste mõtete küllatuleku aeg. Neid saab igast maailma kaarest, saabub hommikul, keskpäeval, õhtul ja ööselgi. Neid on kurbi mustas ja lillevärvilisi kirjuid. Aga kõigil on küsitlevad silmad ja pahatihti seisame nõuta: ei tea, mis vastata omile mõttekülastele. Ning siis nad lähevad tagasi ega külasta meid enam. Ka mõtted alluvad seadustele: neid peab nimepidi hüütama ja neile vastatama.

«Kevadik» tahab saada noorte mõtetekoduks. Ta tahab läkitada mõttekülastisi ka nende noorte juure, kuhu mõtted veel teed ei tunne. Ja ta ootab, et noored ei saadaks omi mõtteid, millele nad ise vastust ei tea, pettunult ära.

Seepärast: saage «Kevadikust» mõtteid! Ja teatage «Kevadikule» omad senni vastamata küsimused maailma, inimeste ja eneste kohta.

Selle numbri puhul aga mõtelge järele:

- 1) Miks teeme tööd? ja
- 2) Kas enesekasvataja seisukohast on kehalik töö vääritud kui vaimutöö?

Ferdinand Hodler, me kaanepildi autor, sündis Helveetsias, Berni kantonis puusepa pojana 1853. a. Varakult kaotas ta isa. Ta võõrasis, elukutselt maaler, nägi poisil andekust ja pani ta tutva maastikumaalija juure õppima.

19 aastasena tuli see noor puruvaene külapoiss Genfi, kus ta, igast eluõnnumusest loobudes, andus terve innuga oma katkendlise hariduse täiendamisele. Tänu suurele andele ja püsivusele, pääses ta hiljem Kunsti akadeemiasse. Ta esimene õpetaja oli Ingersi õpilane Menn ja ta hilisemad õpetajad — Hispaania suurmeistrite Velasquez'i ja Goya pildid. Ent varakult rebis ta end võõrast iluideaalist lahti, leidis oma enese hingesügavusest iluideaali, mida väljendab lihtsalt, suurjooneliselt ja jõuliselt. Ta on loomult ekspressionist, kes tüüpilist, paratamatut ilmet maalib. Ta kompositsioon on selge, ta ettekanne algupärane. Ta ei küsi kunagi, meeldib ta maalimisviis või ei, ta maalib — nagu ta peab.

Käesolev pilt kujutab tööruhti. See mees raiub eelarvamiste, harjumuste, vale ja loiduse metsast tee läbi selgemasse, avaramasse tulevikku. Ta mehine liigutus tõmbab teisi kaasa ja tema aetud siht võimaldab teistele kiiremat pääsu — uude ellu.

Edl

AHJS

Noorsoo enesekasvatus- ja elureformi ajakiri.

Nõ 4.

I aastakäik.

1924.

NOORTELE.

Kolm asja on, milleks inimene sündind — töö, valu ja rõõm. Igaüks neist kolmest omab omad alatused ning omad õilsused. On alatu töö ja õilis töö. Alatu valu ja õilis valu. Alatu rõõm ja õilis rõõm. Aga ei pea arvama, et nende hukatusest hoidumiseks vaja ainult neist loobuda ja nendeta läbi saada. Ei oleks õiget elu, kui need kolm puuduksid. Töö rõõmuta on alatu. Valu tööta on alatu. Rõõm tööta on alatu.

John Ruskin.

EEVA PÄLLURI.

Töö on inimese vajadus.

Ükski asi maailmas ei või inimest suursugustada kui aga töö. Tööta ei suuda inimene saavutada oma inimväärtust.

Leo Tolstoi.

Töö on parimaks iseloomu kasvatajaks. Ta äratab ja koolitab enesevalitsemist, hoolsust, tähepanelikkust ja püsivust. Ta on olemise seadus — elav algatus, mis inimesi ja rahvaid edesi viib. Teda peame tähtsaks abinõuks pidama oma ihulise ja hingelise tervise hoidmises ja ei pea unustama, et töö-

tama peavad kõik, kes tahavad elust rõõmsad olla nagu elust rõõmus olla võib. Hoolas töö, kui seda mõõdukalt tehakse, on iseenesest juba rikkaks õnneallikaks.

Selle vastandina aga on laiskus inimesele needuseks. See sööb ta võimeid ja jõudu nagu rooste rauda. Kui Aleksander Suur oli perslased vallutand ja nende kommetega tutvunend, tähendas ta: „Nad ei näi teadvat, et pole midagi sulaselikumat kui elu lõbule ega midagi õilsemat, kui elu tööle.“

Vanas Itaalias oli lihtne töö kõrge-
mate kodanliste auastetega ühenda-
tav. Plinius, tookordseid ühiskondlisi
olukordi kirjeldades, räägib aulistest
väepäälikutest ja sõduritest, kes võidu-
käikudelt pöördusid tagasi oma iga-
päevse töö juure.

„Noil aegil harisid väepäälikud põldu
ja hoidsid läikivaid sahu vaos loorbe-
riga kroonitud kündjad.“ Aga hiljem,
kui töö alandavaks ja häbiasjaks, üksi
orjadelle kohaseks muutus, hääbus vana
Rooma võim ja hiilgus.

Tööpõlgus on rahvale kui ka üksik-
kulle isikule ühte viisi ohtlik. Laisk
pole ealeski suurt korda saatnud ega
saa suurt korda saatmagi. Ta ei roni
mägiharjadelle ega võida raskuseid,
millest eemalle hoida võib. See on
asjade loomuses, et tal ikka ebaõnnes-
tub. Kõik, millesse ta vastumeeli hak-
kab, muutub ta kätes koormaks, tõk-
keks ta jalgale, kahjuks ta südamele
ja ta ise — on rahutu, kurb ja ohtu-
paine¹⁾).

„Laiskus“, kirjutab Smiles²⁾, „on
vandeke kehale ja vaimule. Ta on
võimetuse ammeks, pahe juureks, kurja
pääpadjaks ja üks seitsmest surisüüst.
Laisk koer läheb kärna, miks peaks
laisa inimesega olema teisiti? Siiski on
vaimu laiskus halvem keha laiskusest;
tegevuseta mõistus on hinge rooste-
kirm. Nagu seisvasse umbvette sigi-
neb vesiväänade keskele usse ja pori-
põrnikaid, nii lokkavad pahelised ja
inetud mõtted laisa ajudes ning rüve-
tavad ta puhta hinge. Ei keegi, kuni
ta laiskleb, või olla õnnelik; ta on tü-
dinend piripill, ikka meelehärmas, roi-
dunud, haiglane, ohklev, vaevlev, paha
endlev³⁾, enese ja maailmaga riitus, end
kaugelle sooviv ehk surnuks või tujude
tühji tuuli tallav.“

See pole elumõistega kooskõlas, et
me võimed uinuvad; nad peavad tegevus-
es olema, neid peab kasutatama. Lais-
kus nõrgestab, mitte töö — töö on elu,
tervis ja rõõm. Vaim võib tööst väsida,
aga laiskusest muutub ta viljatuks.

1) ohtupäine — vilets, armetu.

2) Smiles — loe Smalls.

3) endlev — etteaimav.

Martin Luther ütleb: „Me vaim on
nagu vesikivi; puistame teri kivile,
jahvatab ta jahu; ei puista me kivile
midagi, jookseb ta ometi ringi ja jah-
vatab tolmuks iseene.“

Laiskus on leidlik. Tööta olekulle
on ikka vabandusi. „Metsas on hun-
did,“ „mäkke on raske tõusta,“ „see ei
tasu end,“ „olen katsund, aga ei suuda“,
„puhkan enne, vast siis jõudub“.

Ometi peab puhkuse eel ja puhkuse
järel käima töö, sest tööta puhku-
sest ei tunne me rõõmu, nagu ülikül-
lastusest toiduski tundub üksi vasti-
kust.

Inimesele, kes tööd teha ei oska
või ei taha, peab elu tunduma troosti-
tuna ja eesmärgituna nagu sellele õn-
netulle hulgukselle, kes vanglas suri ja
kelle käsivarrele olid põletatud sõnad:
„Minevikus olen pettund, olevik piinab
mind, tulevikku kardan“.

Teistsugused aga on nende inimeste
elu juhtlused, kes jälgi jätvad kul-
tuurajalukku, kes küll elavad et surra,
ent ometi jääda õpetajaks ja eeskujuks
järeltulevatele inimpõlvedele. Nii oli
Valter Scotti, noorsoole hästituntud kir-
janiku lippkirjaks: „Ära kunagi ole
tööta.“ Voltaire'il, kuulsal kirjanikul ja
õpetlasel — „Ikka töö juures“ ja loo-
dusteadlasel Linné'l: „Elada tähendab
ärkvel olla“.

On vaja, et õpiksime hindama aja-
mõõtu, mis pandud päikesetõusu ja loo-
dangu vahele. Nii tõesti kui iga päev
kuulub vaimliselle arengule, kuulub ta
ka tööle ja miks ei võiks tänane kaju-
neda õnnistusrikkaimaks aastaks. See
on meistrite tunnus igapäevses elus,
et nad kasutavad materjaali, mis neile
antud, selle asemel et ihaldada pare-
mat või samasugust, nagu teistel käes.
Räägitakse, Raffael teind oma kauni
maali, Madonna della Sedia, visandi
tündripõhjale. Miks ei võiks meie
igavavõitugi töö tunnilise¹⁾ täitmisega
panna aluskivid tugevalle iseloomule?
Seepärast: ärgem keeldugem tööst, mis
tund toob, suurema, lõbusama või au-
ahnuselle sobivama ootel! Ärgem hom-
mendagem tööd, mida peame tegema

1) tunniline — kohusetruu.

täna, igal päeval on oma hool! Ärgem killustugem, mis teeme, tehkem innu ja südamega. Seesugune töö on me vajadus. Seesugune töö suursugustab meid, seesuguse töö abil saame täis-

inimesteks, et omakorda mõjuda elu-käiku.

Tahtkem tööd teha, igaüks omal kohal!

Ei pea küsima, kui palju me tööd tegema peame, vaid kuidas seda peab tehtama; pääasi ei seisa enam vaid paremini tegemises.

John Ruskin.

FR. W. FOERSTER.

Mida võib õppida tolmupühkimisel?

Jah, küsin: mida võib õppida tolmupühkimisel? Imestate kindlasti selle küsimuse üle väga. Teate ju hästigi, et raamatuist õppida võib ja tarkade inimeste käest — aga tolmu pühkides? Kui igav see on ja kui palju tolmu seejuures neelama peab ja kui pea kõik jälle mustub, seda õpitakse, arvate vist. Aga mida siis veel?

Mõttes näen üht vanemat venda oma ladinakeele grammatikaga kohvilauas istumas. On hommik. Poisi õde askeldab toas ja pühib kõigilt esemeilt tolmu. „Kui targaks saan ometi mina,“ mõtleb vend, „ja kui rumalaks jääb niisugune tüdruk oma vaimutuma tolmu pühkimisega! Panis, pulvis, crinis, finis... õige jah, pulvis on tolm, pulveris, pulveri, pulverem. Tema pühib tolmu, aga mina võin seda käänata nagu vana roomlane. Mai, tead sa ka, kuidas on tolm ladinakeeli?“

„Ei. Ja on ka ükskõik, ära peab ta ometi pühitama, olgu tal ka ladinakeel-negi nimi.“

„Jah, nii olete; ei ole teil pisematki huvi edesiharimise vastu, jääte väiksesse rippu — na, muide, Jumalalle tänu, peab ju olema inimesigi, kes tolmu pühivad, muidu poleks meil aega kõrgema teaduse tarvis.“ Nii lausund, vaatab ta jälle raamatusse ja õpib edesi. Mai peatab silmapilguks ja vaatleb venda uurivalt. „Võiksin ma ta haridusupsküst puistata“ mõtleb ta. „Ants,“ ütleb siis, „teist meestest on mul tõesti kahju. Teil ei ole mingisugust huvi eneseharimise vastu. Te jääte meeleldi õpetatud

prahi külge rippuma ja unustate seejuures kõrgema hariduse sootumaks.“ Nüüd oleksite pidand Antsu nägema! „Häbematu tüdruk,“ hüüab ta ja lükkab raamatuga kohvitassi ümber, „mi... mi... mis sul mõtte ei tule? Korda seda veel, ja ma viskan su välja takukoonlana! Tema ütleb: mina olevat harimata — naeruväärt!“ — „Täna sind, Ants, et nii ruttu tõestasid, kui õigus mul on; sest nimetad sa seda kõrgemaks hariduseks, niisuguseid häkilisemele ja vihavalanguid nõrga naise kaela? Ma ei pahandu, sest enesevalitsemist, tõepoolest, ei õpita ladinakeele grammatikast — ja teil vaestel meestel, raamatutarkust ülihinnates, ei jätku aegagi enesekasvatamiseks.“ Ants tunneb end tabatuna; ta ei tahaks nüüd muud, kui oma grammatika au päästa ja vaidleb: „Enesevalitsemist ei võivat grammatikast õppida? Sää! lehekülg 23, seisab lugu Mucius Scävola, kes oma käe aeglaselt sütepanni kohal ära põletas. Sellega sa ometi hakkama ei saaks, — tahaksin kuulda su kisa.“

Mai neelab selle oletuse kõige ta kibedusega alla ja ütleb tasameelsena: „Kuule Ants, õpid sa rekil hoobilt kakskümmend korda ülestõmbumist sellega, et ajalehes loed, Mats Maasikas Nuustakult teind seda ja saand selle eest auhinna? Eks ole, pead ise harjutama, igapäev rekki või uksepiita tarvitama. Minu sõnad polnud kaugeltki põletavaks sütetuleks, kuid ometi ei suutnud sa neid kannatada haavatud lõukoerana mõirgama. Ja arvan, et olete, hoolimata

kõigest te õpetatud olekust, teadmatud ses, milles õieti seisab kõrgem haridus — armastuses, kannatlikkuses ja enesevalitsemises, iseloomus ühe sõnaga. Kõrgilt pilkad mu tolmupühkimist — aga ütlen sulle, harin end tolmu pühkides, see töö on mulle lihasteharjutuseks enesekäsitamises. Teadus on kindlasti ilus ja häa — aga südameharidust ei õpita raamatust. Seda õpitakse teisel kombel. Vabanda mu pikka kõnet.“

Ants vabandab häämeelega, on ta ju õigupoolest südamluk poiss ja tal on aus tung vaimliselt arenda, ainult on ta seni ekslikult arvand, inimene harivat end seda enam, mida enam ta teab, ja kõik käsitöö olevat alandav ja rumalakstegev. Nüüd aga on ta uudishimulikuks saand ja tahaks enam kuulda.

„Jah, kuidas aga on enesekasvatamine tolmupühkimisega seotud?“

„Teeme kahekesi ringi läbi toa,“ vastab õde, „siis näitan sulle, kui hariv on õige ümberkäimine tolmulapiga.“

Vaata, juba tolmupühkimist alates, märkan, et mus peitub laisk ja kannatamatu inimene. Siin algabki enesekasvatamine. Oleks tegemist ainult käega, väsiks too varsti ja liigutaks hooletult lappi. On tarvis häid mõtteid ja tahte jõudu, et end vaos hoida ja rätiga kõik urkad ja vähemadki nikerdu sed puhtaks pühkida. Sa arvad, et ainult teie vaimlist tööd teete. Ei, ka iga käsitöö on vaimline töö, kui kätt juhatakse järeloomtle misega, kannatusega ja hoolsusega — asjad, millest käsi üksi midagi ei tea. Tunned sa sõna: kes ustav väikses, on ustav suureski? See ütlebki, et enesekasvatus suurteks tegudeks peab algama niisugusest tillukeste tegude hästi kordasaatmist. Seepärast ei tohi ka arvata, nagu oleks tolmupühkimisel tegemist ainult tolmuga ning elutute asjadega ja mitte kõige enam vahest sinu enesega.

Kes toda sõna ustavusest kõige vähemaski sügaval südames kannab ja sellega igalpool omi sõrmi valitseb, see harib end vaimliselt, sest ta töötab ise selleks, et tervet ta tegevust vaim kujundaks ja valvaks — ja nii võib ta saada tõsiselt hingestatud inimeseks, kuigi ta ei mõista õpetatud raamatuid. Ja kes õpetatud

raamatuid loeb, aga ei õpi oma tegevust ja omi sõnu hingestama, nii et ta mitte midagi loomalikku, kohmakat, kannatamatut ei väljenda, see jääb harimata, osakugi ta kõiki elavaid ja surnuid keeli.

Veel ühe teise sõna pääle pean mõtlema: „Kes lõpuni püsib, saab õndsaks.“ See sõna maksab mitte ainult vastupidavuse kohta suuris asjus, vaid ka kõige vähemaski tegevuses. Jah, püsivus suures saavutetakse ainult, kui alatakse püsivusega väikses. Kes lõpuni püsib, kes kannatamatult edesi ei tungi, kui tal asi igavaks muutub või teda miski muu meelitäb, vaid truit pühib kuni viimne nurgakenegi puhast, saab õndsaks, s. o. tas hakkab kasvama parim jõud: iseloomu kindlus, ilma milleta inimene elus edesi jõuda ei või.

Nii näed siis, kui palju juhust enesekasvatamiseks pakub kodune töö. Usun kindlasti, kes end sunnib ei ainumatki tolmukübet paigale jätma, see saab ustavamaks igas asjas, see käsitab tõemõistetki teravamalt ega lase end ebatäpsustest ja vastupidisustest segada; see saab ustavamaks koolitöös, saab puhtamaks terves omas elus — ja see kõik kasvab talle tühisest algusest.

Ja tead, mis veel võib tolmupühkimisel õppida? Vaata kord neid kujusid. Nende eesküljelt olen parajasti tolmu pühkind, aga tagupoolelt on nad alles tolmused. Ent seda ei nähtagi, see on ju selgpool. Nüüd on tegemist küsimusega: kas harjun töötama ainult välise hiilguse ja inimeste kiituse pärast? Oleksin ärimees, ei hooliks ma müüdava kauba tõelisest väärtusest: kaunis välimus meelitäb ostjaid ligi, minu kukkur täitub, mis nemad said, on mulle ükskõikne. Ja kui mul tuleks ehitada maju, täidaksin seinad halbade kividega ning tarvitaaksin igalpool odavat vastupidavusetut materjali, aga väljapoole paneksin kõige peenemad gipskaunistused ja järehtehtud tahvelkivid.“

„See on õige,“ katkestas ta kõne Ants, „hiljuti silmasin supelusmajas paari isandat, kes väljas tänaval ikka kõige uuemat ja kõige puhtamat kannavad, — ent kui nad endid riidest lahti võtsid ja ma nende särke nägin...“

„Jäta, jäta, usun juba, inimene ärgu himustagu näha seda, mida jumalad katavad öö ja saladusega. Kui need isikud oleksid poistena õigel ajal läbiteind tolmutpühkimisravitsuse, oleks võind neid vahest veel aidata.“

„Consuetudo est altera natura,“ ütleb Ants.

„Mis see tähendab?“ küsib öde.

„Ah, see on mu ladinakeele grammatikast: „harjumus on teine loomus“ — nüüd mõistan alles õieti, mis see tähendab. Muide, nüüd tuleb mulle midagi mu kreekakeele õpperaamatust meele, mille õiget mõttet ka nüüd alles mõistan: kujudel, mis Kreeka kunstnikud kõrgetele tempelkelpadelle¹⁾ asetasi, oli selgpool, mida ükski inimene eales ei näind, samuti hoolikalt raiutud, kui eeskülg. Sest töö oli ju jumalaile, kelle silmad kõik näevad. Nad tasuvad või karistavad ka selle eest, mis sünnib me töö selgpoolle ja mida inimesed ei näe — meile endile tasutakse kätte või õnnistetakse meid, selle järel, kuidas oma töö teeme.“

„Jah, nii on,“ ütleb öde, „ja võiks nimetada jumalateenistuseks igat tööd, mille juures parim meis end harjutab ning tugevamaks saab. Iga töö, ka kõige tühisem, võib saada meile saatuslikuks, kui ta hooletult teeme; aga ta võib ka meid teha tugevamaks kõiges hääs, kui ta teeme kuis kord ja kohus: sellest oleneb kõik.“

Nüüd tahaksin sulle veel midagi näidata. Väikseid portsellaankujukesi tolmust puhastada on väga raske. Mõni käsitab neid nii oskamata, et neil käed ja jalad murduvad või koguni pää eraldub. Peab iga kujukese kindlalt, aga

ühtlasi õrnalt kätte võtma säält kohalt, kus ta suurim tugevus on ja siis igalt-poolt harjama ja pühkima. Seejuures võib õppida ka ümberkäimist inimestega. Sest inimene on mõnes tükis nagu portsellaankuju ja iseäranis õrn, kui talt tahetakse pühkida tolmu. Nii mõnigi, kes ligemise kasukast tahab kloppida tolmu, mõtlen iseloomuvigu ja halbu harjumisi, toimib nii oskamata, et tolmust puhastetav enesestlugupidamise kaotab ja siis just hukkubki. Peab inimest kindlalt, aga armastavalt ta tugevamast küljest haarama ja siis alles hästi hoolikalt tolmund kohad käsile võtma, siis laseb ta endale palju meeldida.“

„Ahaa, nii tegid täna minugagi, eks?“

„Midagi ei teind ma — pühin neid kujusid nüüd juba kaks aastat igal hommikul ja sina ütled ju alati: harjumus on me teine loomus.“

Nii, nüüd olen valmis. Mis tehakse nüüd tolmulapiga? Raputetakse seda nii et tolmu terves toas lendleb? Ei, lapp klopitakse aknal välja, kuid ka mitte nii, et tolmu alumise korra avatud akna lendaks. Kes lapi lihtsalt toas välja raputab, see saab ka kõik mittemeeldivad asjad ja iga tüli ikka sama kõvasti ema ja isa ees välja puistama ja terve tolmu üles keerutama selle asemel, et seda tasa kõrvale viia.

Eks ole, tolmutpühkimine on kõrgema hariduse tõsine gümnaasium? Ja mitte ainult tütarlaste-gümnaasium, vaid ka herradele. Mis arvad, Ants?“

Ants palub end kohe uude gümnaasiumi vastu võtta.

Kogust „Jugendlehre“ tõlkind Are.

MANFRED KYBER.

Töö enne päikesetõusu.

Oli kord sepikoda sepaga. Sepp aga oli kummaline mees: ta tegi oma tööd enne päikesetõusu. Sellane töö on ränk. Selle juures jäädakse väsinuks ja kur-

vaks. Selle juures saadakse vaikselt ja kannatlikuks. Sest elutsetakse üksi ja sepitsetakse hämarikus.

Oli öö ja seppa polnud sepikojas. Tulevaim tukkus koldes. Ainult ta hõõg hingitses tuha all ja paiskus vahetevahel sädeleva kübemena pimedusse.

1) kelp — püstloodis seisev kolmnurgaline otsväli sadulkatusega ehituste juures.

Kuid säde kustus kohe. Ainult nõrk valguskuma jäi ja virveles otsides ja eksides pimedas sepikojas.

Lõõts laskis oma suure kõhu nukrais voltides rippu. Ta näis paksuna isandana, kes äkki laihtund¹⁾. Selle üle oleks võidud naerda, aga sepikojas polnud kedagi, kes oleks osand naerda.

Alas pööras oma jämedat terava koonuga pääd aegamööda igasse külge ja silmitseles vana rauda, mida täna pidi sepistetama. Seda polnud palju. Ainult mõned tükid. Need lamasiid nurgas ja

algusest pääle — ja et see nii jääbki. Ta oli puupää ega teadnud ka, kui suure vaevaga meister seda vana rauda korjand, et teda ümberlüüa hämarikus.

Vanale rauale aga tundus palju kergemalt, kui alas talle selja keerand ja ta tema eemaletõrjuvaist pilkudest vabanes. Ta oli neid valusalt tunnud, ehkki oli nii tolmune ja must. Nüüd hakkas ta sosinal jutlema¹⁾.

Need olid rauatükid, mis vanuselt üksühest väga erinesid. Oli hoopis vanu nende seas, sellaseid, mis kuulu-

„Noorte pühalt“.

olid tolmund ja määrdind nagu inimesed, kellel pikk ja vaevarikas teekund seljataga.

Alas pahandas. „Millist kõikjalt kokkujooksnud rämpsu siia koguneb! Õnneks, et ta enne kolde ja siis alles minu hiilgavalle päalaele pannakse! See oleks liig isukaotav. Ma tänan! Meiesugune on puhast!“

Alas krimpsutas põlglikult nina ja pööras vanale rauale selja. Sest alas oli puupää. Selle pääle ta ei mõelnudki, et ta ise ka rauast oli ja et vana raudki, mis nii laialt käind, läikida võib, kui tulilöösk teda haarand ja haamer tagund. Ta arvas, et on olemas läikiv raud ja määrdind ning tolmune raud —

sid õieti vanavara hulka. Oli aga hoopis noorigi, ainult väheseid aastaid maailmas olnuid. Kuid omalt ilmutuselt olid nad kõik sarnased.

„Olete nii roostetand,“ ütles ahel osavõtlikult vanale mõõgale, „see on väga paha haigus. Vist on teil väga halb olla?“

Nagisedes tera ja käepideme liikokohast, ohkas mõõk.

„See on vana häda,“ vastas ta, „põen seda juba aastasadu. See tuleb verilaikudest. Olen hirmsaid asju näind omal eluteel. Käisin käest kätte. Mõni tappis minuga teise. Mõni võttis mu teiselt, et jälle teisi tappa. Kõik veri ja kõik pisarad on minusse imbund.“

1) laihtuma — lahjaks jääma.

1) jutlema — juttu ajama.

Mul on vähe rahu olnud. Olen rupjand¹⁾ veres, ja see, kes kõige enam seda valand oli, helistas kellu samade kätega ja nimetas seda omaks võiduks.“

„Olen vaid mõne aasta vanune“ sõnas noor saabel, „aga olen sedasama kogend.“

„Mina olen teistsuguseid võite näind“ aigas vana roostetanud riiv. „Nägin inimesi, kes vallutasid mõtetega iseene ja maailma. Riivisin ukse, mille taga neid vangis hoiti. Nad istusid ja hukkusid kongis. Nende mõtted aga läksid läbi kongiukse minust mööda ja valgusid kõigile tänavaile.“

„Olen kaugelt noorem kui teie,“ ütles teine riiv. „aga olen sama tegema ja nägema pidand.“

Tulevaim koldes hingas tugevamini ja aovalguse esimene kumendus langes vanale rauale. See kohmetus ja tal hakkas häbi, sest nüüd paistsid verilaigud selgemini silma kui tulehõõge valul, mis ööläbi kitsas koldes vaevlend. Vana raud vaatles kurvalt oma rüvetund keha ja rääkis segasuses ja kaebuses läbiseigi.

„Pidin roimari kütkestama“ ahastas ahel, „see oli ta viimsel ööl. Ta kõrval istus mees mustas kirikõpetaja kuues ja hoidis käes kuldristiga raamatut.“

„Mina pidin tapamajas töötama,“ hoigas pikk väits. „Olen tuhandete olevuste hirmupöörasesse, kustuvaisse silmi vaadand. Olen tuhandeid loomahingi eksimas näind läbi selle maja täis veri-auru ja jubedust. Ja ometi oli varemni osake minust pärliks vaikse, vana mehe palvekees. See oli Indias ja too vaikne, vana mees pühkis teed oma jõuetumate kätega, et ei ainustki olevust jalge alla tallata. Ta nimetas ussikestki omaks vennaks ja palus talle omilt jumalailt õnnistust. Ta rääkis asjade ketist. Ta

joonestas haakristi liiva ja sõrmitses tasameeli palvekeed, kui tuul joonise ära puhus. Võõrad preestrid aga tulid ja hirvitasid vana mehe usku.“

„Meil on nüüd Euroopa ja tema kultuur,“ ütles mõök kibevihasel ja raputas endast edeva kardtuti, mis ta küljes rippus.

„Peame läbi paljude kujumuutuste rändama,“ ütles väits, „seda tean vanalt mehelt Indias. Kuid ma ei tea, millistesse kujudesse me nüüd minema peame.“

„Neisse kujudesse ei või me jääda!“ kisendasid kõik läbiseigi. „Oleme roojased ja täis laike. Meid peab ümber valatama. Ihkame tulle ja tahame uut kuju! Aga ei me oota kuni päike tõuseb. Ei me taha, et päike meid sellastena leiab! Siis paistab ta me porile ja laikudelle. Kuid sepp ei tule niipea. Vististi magab ta alles.“ Sääl lendas säde koldest otse vana raua keskele.

„Sepp ei maga. Kohe tuleb ta. See on kummaline sepp. Ta töötab enne päikesetõusu.“

Ja säde kustus. Aga uks avanes ja sepp astus sepikotta. See oli tõsine mees ja tal olid kurvad silmad. See tuli ta tööst. Ta tallas lõõtsa; see avas kõik omad maovoldid ja paisus suureks. Tuli virgus kitsas koldes ja sepp pani vana raua tulele. Siis tõstis ta raua valgena tuliristimisest ja pani alasilile.

„Mis saab meist — milline kuju — milline kuju?“ küsitles vana raud ja väitsale meeldus¹⁾ vana mees Indiast. Sepp aga löi pääle. Sädemed lendesid.

Ta sepistas ainult ühte kuju, viimseimat kujudest. Ta sepistas raua hinge.

Kui ta lõpetas, kumendas sepikoja ees kastemärjal maal hulk atru. Siis tõusis päike.

Kogust „Muinasjutud“ tõlkind Eeva Pälluri.

Igaüks on ise oma õnne sepp.

Kui kedagi võib nimetada ise oma õnne sepaks, siis küll ameeriklast Toomas Alva Edison'i. Seda tunnistavad ta elu varasemad aastadki juba. Et need noortele näidata võivad,

1) rupjama — (läbi sügava lume, vee) jalgsi läbi minema, kahlama.

kuidas inimene juba varasematel eluaastatel võib panna kestva aluse oma edespidiselle elule, siis jälgime siin tema elu viieteistkümnenda aastani. Harilikud inimesed on selle ajani lap-

1) meelduma — meele tulema.

sed, Edison aga oli suutnud läbi elada oma noorusaastad.

See meieaja geniaalsem leidur sündis Põhja-Ameerika Ühisriikides 11. veebruaril 1847. aastal. Ta sünnilinn Milan asub Eri järve ja Ohio jõe ühendava kaanali ääres. Säär pulbitsevat¹⁾ liikumist võis väike Al ju päkapikusena poisijõmpsikana tundide viisi vaadelda — kord sügavatesse mõtetesse vajunult, kord jälle vanematelt elavalt nähtud asjade üle selgitust pärides.

Juba aegsasti hoomati²⁾ poisis imeilist uurimistungi. Ta tahtis kõigis asjus ise selguselle jõuda. Kuueaastasena nägi Al kord imestusega, kuidas hanimunadest välja tulid ilusad pojad. Ta pidi teada saama, kuidas see ometi võis sündida.

Mõni päev pärast seda oli Al jäljelt kadund. Poissi otsiti igalt poolt. Kogu maja pöörati pää pääle. Lõpuks leiti Al heinaküünist, kus ta lamas hanimunadel, põnevusega oodates, millal neist pojad kooruvad.

See on Edisoni esimene kirjapanud katse, mida samal ajal ka nurjaläinute hulka tuleb arvata.

Isa ebaõnnestund äritegevuse tõttu sattus pere nii halba majanduslisse seisukorda, et Al kaheteistkümnepäevase igapäevse leiva muretsemisel vanematele abiks pidi hakkama.

Väle poiss sai kodulinnast mööda-käivale raudteele ajalehemüüjaks. Ta reisib ühes rongiga kuni Detroiti linnani. Hommikul läks ta sõidule ja tuli õhtuks koju tagasi. Pääle ajalehtede kauples ta rongis marjade, karastavate jookide ja maiustustega. Detroitis viibis ta mõne tunni. Kui ta ostud teind, saatis ta ülejäänud aja linna lugemislauas ja raamatukogus mööda.

Raamatukogus oli tuhandeid huvitavaid raamatuid. Et Al ei võind teada, missugused neist kohasemad lugemiseks, tegi ta julge otsuse kõik raamatud järjest läbi lugeda. Ta algas alumise riiuliga, lugedes raamatuid selles järjekorras, nagu nad sinna asetatud.

1) pulbitsema — keema.

2) hoomama — märkama.

Nii viisi ahnitses ta enesesse viisteist jalga kirjandust. Säär oli usuteadust, ajalugu, reisikirjeldusi ja matemaatikat. Viimane aine oli poisile raske arusaada. Ta ei võind aru saada selle keerulistest väidetest ja tõestustest. Kui siis keegi õpetaja talle üldiste, lihtsate sõnadega neid asju seletas, sai ta neist kohe aru. Aga ometi jäi Alile teadusline matemaatika vastumeelseks ja see tunne ei kadund ka hiljem mitte. Ta peab nüüdki matemaatikat tarbetumaks ja selle õpetamist õppehimu nüristajaks. Oma eluga ongi ta ise näidand, et ka ilma matemaatikata läbi saab.

Kui ta omapääd nii palju kirjandust oli lugend, et oli riiulil viisteist jalga edesi jõudnud, hoomasid raamatukogu hoidjad tema lugemishimu. Nad hakasid poissi juhatama, ja talle ta vanaduse, arenemise ja huvikohaseid raamatud andma.

Elavaloomuline ja selgesilmaline poiss oli pikkamööda rahva ja raudteelaste pailapseks saand. Ta sai sellel rongil ajalehtede müümiseks ainuõiguse. Talle anti tarvitada vana vagun rongi lõpus. Säär seadis Al ühte nurka oma esimese laboratooriumi sisse, kus ta kõigepäält igasuguseid keemilisi katseid tegi. Vaguni teine ots oli täis ajalehti ja mitmesuguseid suupisteid, laboratooriumi pool aga igasuguseid happepudeleid, katseklaase ja muid sinna kuuluvaid asju. Laboratooriumis veetis Al aja, mis tal jäi, kui ta oma ringkäigu rongis oli teind. Ta ei jätnud siiski milgil kombel oma teenistustööd hoolestusse. Ärimehelik vaim ja kohustunne olid temas mõlemad tugevad.

Ali aegsasti arenend ärioskust kujutab järgmine juhtumine.

Ta müütas harilikult 200 ajalehte päevas. Aga oli päivi, mil neid oleks kulund kaks korda rohkem, kui ainult ette oleks teadnud neid omale valmis muretseda. Ka märkas Al, et lehti rohkem nõuti siis, kui säääl oli sõjauudiseid. Sel ajal peeti nimelt orjasõda, mis pidas meeli ärevuses.

Tulles ühel päeval trükikotta, silmas Al suure päälkirjaga varustatud uudise, mis kõneles suurest võitlusest, milles langend ja haavatud 50.000 meest.

Ta taipas kohe, et võiks raha teenida, kui ainult inimeste tähelepanu lehes leiduvatele uudistele saaks pöörduda.

Kiire mõtlemisega, nagu ta oli, teadis ta kohe kuidas siin toimetada. Ta jooksis jaama ja lubas ühele tuttavale telegrafistile pooleks aastaks hinnata ajalehe ja kaks kuukirja, kui see nõus oleks telegrafeerima igasse jaama, kust ta läbi sõidab, sellest suurest võitlusest ja paluma, et jaamapidajad kirjutaksid telegrammi sellele mustale tahvlile, kuhu märgitakse rongide hiljaksjäämine. Veel pidi nimetama, millisest lehest võimalik oli saada täpseid teateid, nimelt „Vabadest Sõnadest“, mida Edison müüs. Telegrafist oli poisi ettepanekuga nõus.

Siis ruttas Al ajalehe kontori paluma 1000 eksemplari lehte, lubades nende eest järgmisel päeval maksa. Sääli ei usaldatud poisi palvele vastu tulla, vaid saadeti ta lehe omaniku juure. Omanikult palus Al 1500 eksemplari. See pikk, kõhn ja tõsine mees vaatas silmapilgu teravalt poisi näkku, kirjutas siis mõne sõna paberile, mille ta poisile pihku pistis öeldes:

„Ole hääl, jäta see paberitükk kontori, siis saad sääli nii palju ajalehti kui tahad“.

Alil oli vaevalt aega tänada. Rõõmust säravate silmadega ruttas ta talitusse. Mõne poisi abiga kandis ta oma vaguni pingid ajalehti täis.

Al ootas põnevusega esimest jaama, et näha, kas tema telegramm rahvale teatavaks saand. Jõuti Utika jaama. Sääli müüs ta harilikult 2 lehte. Nüüd õnnestas tal müüa 40 eksemplari viis tsenti tükk.

Järgmine jaam mustas inimestest. Kõik tahtsid lehte. Al tõstis hinna kahekordseks, aga sellest hoolimata läks siin 150 numbert.

Sama etendus kordus igas jaamas. Inimesed isekeskis päris taplesid „Vabadest Sõnade“ pärast. Lõpul sai ta mõnest-sajast eksemplarist 25 tsenti numbrist.

Sel õhtul võis Al jätta emale ilusa päevapalga. See kuluski väga ära.

Sellel õnnestund katsel oli suur tähtsus Edisoni edespärase elu kohta.

See oli teerajajaks. See virgutas ta püüdeid ja tõi telegrafi ta huvipiirkonda. Ilma telegrafiasutusest poleks ta katse nii hästi õnnestunud. Ta hakkas nüüd elektrit ja elektrimasinaid uurima. Ta hakkas lugema igasuguseid raamatuid, milles kirjuteti elektrist. Ta ostis või valmistas ise masinaid, millega katseid tegi. Ta keemiline laboratoorium muutus vähe haaval elektrotehnika töötoaks.

Samal ajal võttis ta nõuks ise oma ajalehte välja andma hakata. Ta ostis vana, kulund masina ja teatava hulga tarvitatud kirjatahti. Neist moodustas ta vaguni ühes nurgas trükikoja. Käies „Vaba Sõnade“ trükikojas, oli ta silmad ja kõrvad lahti hoidnud ja niiviisi õppind ladumise ja trükimise kunsti. Nii võis ta ilma suurema pingutuseta selgi alal tööle hakata.

Ühel ilusal päeval võis ta juba müügiks pakkuda lehte, mille ta ise toimetand, ladund ja trükind. Ja see kõik sündis kuna rong oma ameerikalise kiirusega ühest jaamast teisse tormas. Kuna leht pääasjalikult sisaldaski teateid ja juhtumisi raudteelt, siis oli see sõna tõsisel mõttes raudtee-leht. Viieteistkümmene penni eest müüs Al seda. Oma harulduse tõttu oli lehel suur edu. Tellijate arv tõusis varsti 400-ni. Lehe lugejaskonda kuulusid pääasjalikult raudteelased, alustades teeülemaga ja lõpetades kõige vähema ametnikuga. Lugejate hulgas oli ka reisijaid. Leht sai nii kuulsaks, et sellest isegi Euroopa suurte ajalehtede veergudel kõneldi. Aurumasina ülesleidja Stephenson tellis kord isegi eri trüki Ali raudtee-lehest.

Selle lehe väljaandmisega kasvasid Ali tulud nii, et ta oma vanemaid iga kuu 200 margaga võis toetada.

Raudtee-lehega saavutatud edu virgutas Ali plane seipitama trükikunsti alal. Kellegi teise lootustäratava poisisiga, kes omi kirjutusi mõnesse ajalehte oli saatnud, hakkas ta toimetama ja välja andma „Paul Pry“ nimelist lehte.

Lehe nimi oli laenatud kuulsast inglise naljamängust, kus tegelaseks on keegi Paul Pry nimeline kelm poiss. Tema kahtleja vaim urgitses kõikjal ja

pistis nina igasse paika. Poiste leht tuli samasugune. See oli targutav, häbemata ja isiklik. Poiste ülemeelsus lasi sel teha ühe rumaluse teise järele. Inimesed vihastasid ja raputasid päid.

Kui „Paul Pry“ ühel päeval jälle liig julgelt ühele rahvuslasele, kes samal ajal ümbruse vahvamatest meestest oli, oli kallale tungind, käis Ali käsi halvasti. Puudutatud rahvuslane peksis Ali haletsemisevääriiselt läbi ja viskas ta lõpuks St Clairi jõkke. Häa ujujana pääsis Edison, aga „Paul Pry“ hukkus. See ei näind enam trükimusta.

Õnnetus tuleb harva üksi. Nii oli lugu ka nüüd. Samal ajal juhtus Ali vagunis põrandalle kukkuma fosforisulatiist sisaldav pudel, mis katki läks. Sellest süttis vagun põlema. Vedurijuht vihastas. Ta oli juba kaua vaadelnud poolviitu poisi kunsttükke vagunis. Vagunist kuuldus nii mõndagi korda plahvatusi ja lagunes laiaili hirmsaid haise. Vedurijuht oli juba mitmele korrale kartnud, et poiss kord terve rongi õhku laseb.

Nüüd kasutas ta juhust ja läks Ali vaguni, kust ta kõik tema pudelid ja masinad välja pillus. Lisaks sai veel poiss mõned hääd kõrvakiilud. Löögid olid nii tugevad, et Edison nende tagajärjel jäädvalt teise kõrva kuulmise kaotas.

Rong sõitis oma teed ja Al jäi oma laboratooriumi rusude keskele seisma. Kõik ta plaanid ja lootused olid hävitatud. Läbipekstud, pisarais ja igatpidi haletsemisevääriiselle seisukorda sattund poiss oli ta.

Edison on hiljem jutustand, et ta end oma vaheldusrikkas elus millalgi ei olevat tunnud nii lootusetus seisukorras, kui sellel õnnetul hommikul, kus teda vagunist välja visati.

Pettumuse silmpilgul oli Edisonil kombeks ema kaitse alla põgeneda. Nii ka nüüd. Ema lohutas teda ja julgustas nii palju kui ta suutis. Ta lasi Alil enesele uue katsejaama ehitada peretoa alla keldri.

Ajalehe-müüjaks võis Al ikka edesi olla ja rongis sõita. Oma vaba aja tarvitas ta nüüd endisest hoogsamalt elektrikatseteks. Eesmärgiks oli tele-

graafijaama asutamine. Neid asju käsitava raamatu juhatusel tegi ta kord kellegi sõbraga huvitava katse.

Detroidi jõest olid nad tüki kaablit leidnud. Selle abil tegid nad harilikust raudtraadist juhi, mis tänava alt Edisoni kodust sõbra James Wardi koduni läks. Seda juhti mõeldi tarvitada elektrivoolu edesiandjana. Aga kust saaks elektri sünnitaja? Al oli uskilt lugend, et elektrit saada võib, kui kaht kassinahka teine-teise vastu hõõrutakse.

Seda abinõu otsustasid poisid tarvitada. Kaks suurt kassi võeti kinni. Vaevaga seoti traat nende jalgade külge. Siis hakati kasse teine teise vastu hõõruma.

Sel puhul tulid poisid äranägemisele, et kassidest ei saa elektripatareid, ja et neil ka teaduslisi huvisid ei ole. Nad kiskusid mõlemate teadusmeeste käed ja näod veriseks ning jooksid hirmunult oma teed. Katset ei korratud enam.

Al ei kaotand siiski julgust. Kogutud rahaga osttis ta ikka uusi masinaid. Ta ei väsind katseid tehes, kuigi tagajärjed üksteise järel tema lootusi petsid. Kui James Ward tüdines, jätkas ta tööd üksi.

Ali suurim mure oli see, et ta ei osand telegrafeerida. Ka ei olnud tal aega ega raha sellekohastelle kursustelle minemiseks. Siis tuli talle aga saatus ja tema kartmatu mehisus abiks.

Oli suvine päev aastal 1862. Rong, milles Al toimis ajalehe-poisina, seisis Mound Clemensu jaamas. Sääil peatati harilikult pool tundi. Sel ajal mängis Al jaamaülema kaheaastase pojaga. Väike Jimmy ootas suure igatsusega Ali saabumist. Väle ja leidlik poiss oskas huvitada väikest Jimmy't.

Enne kui Al Jimmy'ga mängima läks, müüs ta jaamaesisel lehti. Ta ei olnud veel seda tööd lõpetand, kui äkki märkas, kuidas kaubarong lähemale tormas ja Jimmy poole, kes rööpal lamas ja liiva ning kivikestega mängis.

Al nägi silmapilk ähvardavat hädaõhtu. Ta viskas lehed käest, tegi paar

tugevat hüpet, haaras lapse ja viskus temaga liivahunnikusse.

Nad olid mõlemad surmale nii lähedal, et rong Ali kinga kontsa puudutas. Nad kukkusid niisuguse jõuga liivahunnikusse, et nende veristund näod said täis jämedat liiva, mis sügavasse nende näolihastesse tungis.

Jaamaülema rõõm ja tänulikus oli piiritu. Vaese mehena ei võind ta poja vahvale päästjalle rahaga tasuda.

Aga ta tegi seda teisel teel, mis kahtlemata oli Edisoni edenemisele kasulik. Ta lubas Alile õpetada telegrafeerimist ja muretseda talle telegrafisti kohta.

See lubadus pani Ali kriimustatud näo rõõmu pärast särama. See oli parem kui koti täis kulda.

Al hakkas telegrafeerimist õppima. Jaama ülemalle polnud kunagi juhatand tänulikumat õpilast. Väsimata istus ta telegraafiaparaadi ees, vaimustusega selle naksumisi kuulates. Poiss edenes kiiresti.

Aga ühel päeval ei olnud Edisoni jaama kontoris. Ta ei ilmud ka järgmistel päevadel. Niisugune teguviis ei olnud Alile omane.

Alles nädali pärast ilmus Edison imestand jaamaülema ette paremas meeolus kui kunagi varem. Sõnalausumata võttis ta taskust telegraafiaparaadi, mille kuskil sepikojas Detroitis valmistand.

Aparaadid olid nii väikesed, et nad harilikku kirjaümbrikku mahtusid. Aga nad töötasid laitmata. Al ei olnud neid mitte üksi oma lõbuks valmistand. Ühe teise telegrafistiga koos ehitas ta isesuguse teateliini. Seda lubati rahval tarvitada kuuekümne pennilise maksu eest kõne päält. Kui va ilmaga töötas aparaat hästi, aga niiskel oli ta kõlbmatu. Kui esimese kuu jooksul liini ainult kolm isikut tarvitand oli, lõpetasid omanikud ettevõtte.

Muuseas olgu tähendatud, et Alil oli haruldane and telegrafi alal. Ta kasutas ära kõik õppimisvõimalused. Vabal ajal tegi ta sõite naaberjaamadesse, et seal omi teadmisi täiendada. Südamliku ja vähenõudliku ülespidamisega võitis ta vanemate ametivendade lugupidamise ja nad avaldasid talle häämeelega kõik omad erilised tähelepanekud.

Kolme kuu järele telegraferis Edison paremini kui ta õpetaja. Ta oli pädev¹⁾ telegrafist. Ta oli siis 15-aastane. Jaamaülema abiga sai ta koha Stratforti Kanaadesse. See oli 640 kilomeetrit Port-Huronist, ta kodulinast.

Niisugune on Edisoni, suure leiduri lapseiga. See on täis tööd, hoolsust, sitkeid pingutusi ja väsimata püüdeid kõrgema eesmärgi poole.

Rope Kojose järele tõlkind Elk.

KALLI.

Muljed II Üleriiklisest „Noorte Pühast.“

Tuletades nüüd — sügise saabunult — meele möödund kevade eeltöödele asumist, pean pihtitoonil pajatama: „Ei olnud algul usku ta kordaminekusse!“

Tingimused näisid ju kõik vastu rääkivat ta õnnestamisele. Üheltpoolt möödund vilets põllumajandusline aasta, mis eriti maakeskkoolide õpilaste ainelist seisukorda tuntavalt raskendas, kuna peole sõit endaga aga paratamatult kulusi kaasa toob. Teiselt poolt nõudis korraldustöö erilist hoogu ja vaimustust. Oli vaja optimismi, et omis eneseavaldustes teatud vaibumiseni jõudnud (või

viidud?) õpilaskunnalt küllaldast anduvust loota.

Kuid juba Tartu õpilaskunna esitajate koosolekud näitasid, et hoogu on: — teati ja tahetigi teada ainult üht: tuleval kevadel korraldame II Üleriiklise „Noorte Püha“.

* * *

Nii asutigi tööle. Ja tööle asunult kasvasid lootused. Ühistel jõupingutustel pääseti üle mõnestki takistusest.

1) pädev — kõlvuline, asjatundlik.

Leiti kavatsusele poolehoidu Tartu K. Liidu Vilistlaskogult, nõusolekut ja kaasa-tundmist Haridusministeeriumilt ja kuigi siis hiljem selgus, et eriti kohapäälised olud mõneski paigas töötamist kaugeltki ei soodusta, siis töötati nende kiuste veel hoogsamalt.

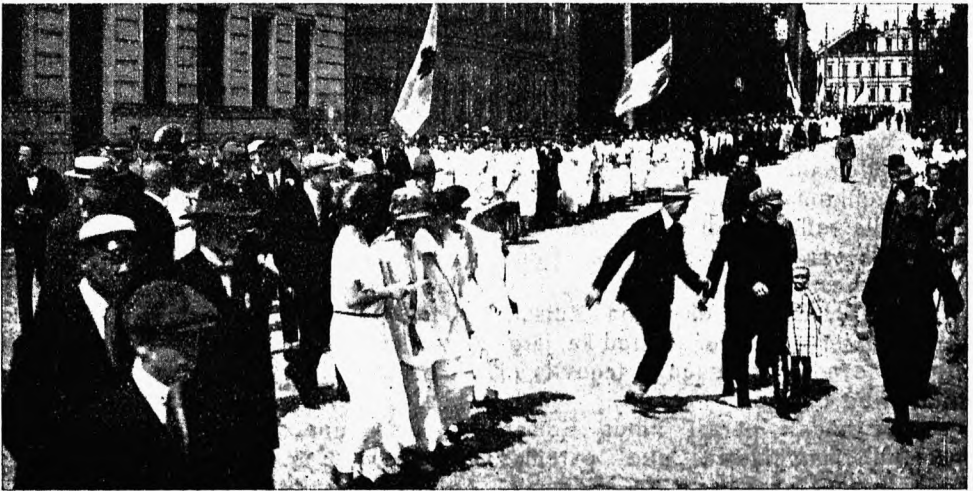
E. N. Spordi Liiduga saavutati kokku-lepe; juba paar aastat vältand tüli „Her-mese“ kuju pärast lahendeti — sõnaga: töö näis õnnestuvat. Ka kohapäälised eeltööd edenesid: üksteise järgi teatasid sõidu kavatsustest kodumaa kaugemadki

pesitsevat helid, mida varahommikul orkestrid kiriktornist veel uinuvasse linna saatsid. Kool kooli, linn linna järgi sammuvad osavõtjad lippude ja orkest-rite saatel spordiväljale. Peatselt kosta-vadki säält Üldkoori võimsad helid:

„— — nüüd tõuseb vabaduse sära
kui üles ärkab Lembitu.

Ta murrab katki orjakütked
ja oma rahval õnne toob — —.“

Järgneb avamine, tervitused. Kõiki valdav ülevustunne lubab arusaada vanul noorist, nooril vanust. Olnud arusaama-

„Noorte pühalt.“

paigad, nii Narva, Petseri, Kuresaare j. t. Üldse kogus ülesandmisi 20-nest kohast. Ühes peost osavõtmise tea-tega registreeriti ka tegelased: laulu-koorid, sportlased jne. Laulukooride arv üksi tõusis üle 30-ne, kokku ligi 3000 lauljaga; kergesportlasi kogus 250, pääle selle 27 korv-, volley- ja jalgpalli komandot.

Ning kui saabusid suvistepühad, pühad millisteks raudruun Tartu kokku toond oli kõik need tuhanded noored — siis võiski alata kaua oodetud II Üle-riikline „Noorte Püha“.

* * *

Pidulikult liikus esimesel suvistepüha hommikul avamispeo rongikäik läbi Tartu tänavate. Meeleolus tundusid paiguti

tusedki näivad mõistetavaina. — Loetakse ette tervitustelegrammid Riigikogu esi-mehelt, Riigivanemalt — näib, kõik jälgivad noori nende eneseavaldusis.

Ning kohe pääle avamist järgne-vadki nagu üksteist taga ajades õige mitmekesised palad. Paremal tahtmisel puudub võimalus kõiki neid jälgida. Viibid laulupeol, lähed saksa teatri kon-serdile — ja juba ongi sulle nägema-talt möödund spordiolümpiaadi eelvõist-lused. Viimati kogutakse — õhtu saabu-nult — „Vanemuisesse“. Esineb Hommik-teaater Ernst Tolleri „Massinimesega“.

Ei salga, korraldajad kartsid alguses näha saali pooltühjana. Ning oligi sel-leks põhjusi, sest pole ju kinnine saal kevadõhtul noortele kunagi erilisel veetle-vana esinend, pealegi nende peopäevil,

Kuid seegi kartus oli asjatu: istekohad täitusid, seisukohad täitusid — oli võimata sisse lasta hiljem tulijaid — tuli sulguda kassa.

Tõusev eesriie võimaldab kujuneda võimsail sidemeil, laseb vaatajail ühtesulada esinejatega. Terve ettekande kestel valitseb äärmine vaikus — olen varem vaevalt näind näidendi sedavõrd pinevat jälgimist. Vahetumalt elasid vaatajad kaasa tegunõudva massi traagikalle. Usun, jälgiti enim siiski naise hingevoitlust inimsuse armastuse ja tegunõudva massi ideoloogia vahel. Inimene ei luba, et tegu oleks taplus! — Usun, jälgiti enim seda, sest leidis ju mõnigi siit omi kahtlusi, omi hingevoitlusi.

Järgmine päev tõi mõningaid pettumusi. Avamisel valdand ülevustunne kadunult, näis puuduvat ka vaimustus, nooruse ülimeelelikus, hoog, mis kandis esimest Noorte Püha. Alles kui õhtune rongikäik mitmetuhande hõõguva silmaga maona läbi linna keerledes viimati spordiväljale jõudis — alles siis võis kinnitada, et koos tõeliselt eluküllane noorus. Kuid miks juleti rõõmus olla alles siis? Oli vaja kevadöist videvikku, et julgeda seda, milleks noorusel õigus?

Sama hoogsusetus avaldus ka teisel, ja nimelt korras. Nii ühiskorterites,

kui ka muidu valitsend korda vaadeldes jäi vaid kiita külalisi! Lausa piinlikult peeti kinni, välja arvatud üks vahejuhtumine, vastavaist eeskirjadest. See oli ju hää, ta tegi korrapidajategi töö äärmiselt kergeks — kuid mulle ei meeldind ta siiski. Kas ei näitand ta teatud loidust, või üleliigset surutust? Meelsamini sellest igatsesin kuulda mõnest „tootslikust tembust“. Kuid esjata. Midagi ei sündind, mis oleks sarnanend Tootsi ja ta kaaslaste elurõõmsatelle, kuigi mõnele paiguti kibedatele naljastustele.

* * *

Tundus suruvat nukurust hinges, kui rongi vile meeletuletas, et viimastenaagi ärasõitvad külalised veel vaid hetkeks Tartus on. Sest ometi oli peopäevil kõiki haarand tavafisest võimsam noorustunne, oli haarand ning hoidnud meeoleolu, mis lubas mõndagi silmpilku jäädvustada kaunimate mälestuste allikana. — Ja kuigi oldi ehk liiakski tagasihoidud, liiakski surutud omis eneseavaldustes, siiski tundus, et koos on eluküllane noorus! Ning sest tundest jätkus, et viibida joobumises peopäevil.

Alles viimaseid pidulisi äraviiva rongi vilega laihtus joobumus, ning hetkeks valdas hinge nukrus.

„Käia ja näha.“

V. M.

Taevaskoda.

Kuskil ei üllata me loodust halvast kuuest: ilu paistab igalt poolt läbi. Ja ka meie taevakaare all on paiku, kus kõik sulab omapärasest täiuses.

Ralph Waldo Emerson.

Hääbunud on suvine elurõõmsate noorte huvirändajate laul ja huikamine kodumaa kaunimail kinkudel, orgudes ja metssaludes. Sügise saabumisega on andund kõik vaevarikale koolitööle uue innuga. Aga hoolimata sellest, ei unune nii pea üleelamised suvistel rännakutel. Ja kellel peaks neist puudus olema, rännakutest?! Oli ju tänavune suvi tervel kestvusel nii kaunis ja matkamisele avatlev.

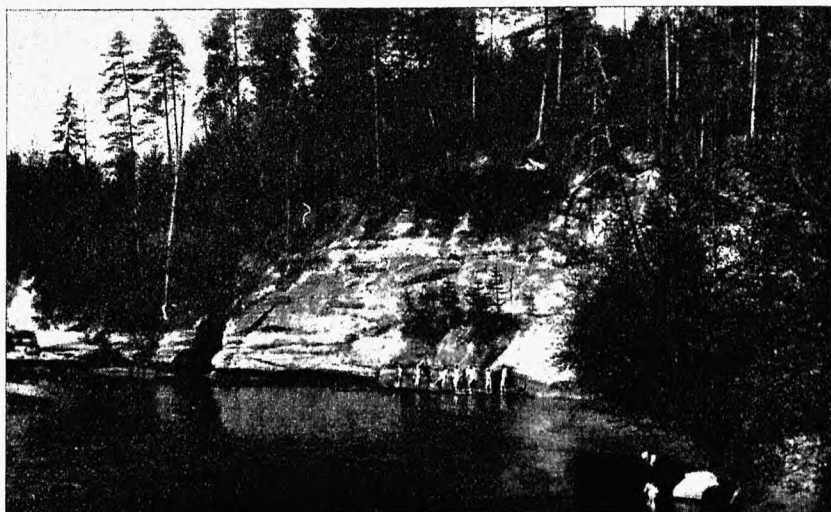
Vist küll paljudelle oli veetlevamaks

matkamissihiks Taevaskoda — see kenim jõeorgudest me kodumaal. Esmakordlast üllatav, ennem käinuid alati kütkestada suutev! Sügava mulje jätab järsk, ligi 30 m kõrgune kihilisest devoonliivakihist koosnev uurde perv, mida uhab voolas Ahja jõgi, alaliselt kaljusse koopaid ning õõnsusi uuristades ja neid süvendades. Kaljust voolavad välja mõned allikad, tekitades sügavalle ulatavaid koopaid. Rahva jutu järele algavat ühest neist maa-alune tee ja viivat kaugelle.

Taevaskode on kaks, — Väike- ja Suur, neist Väike umbes pool km ülelevelpool. Loomult muidu sarnased, on Väike-Taevaskoda vaid madalam, kerki-des jõepinnalt otse püstloodis ligi 20 m kõrguselle. Sama kaunis, kui vaade alt, madalalt leetekaldalt, on vaade ülelevelt,

järsult uurde pervelt. Nii mõndagi sunnib erguvapustus allavaatamisel lähedalolevast puuksast kinnihaarama. Ilus on siit vaadatuna all sügaval looklev jõgi

tuleb Emajõelt, allpool Kastret, Ahja jõe keerata ja viimast mööda üles kuni Kadaja sillani sõuda. Siit on veel umbes 11 km jalamatkamist. Teel võib

Väike-Taevaskoda.

ja avar, muruga kaetud tasane oru lamm.

Umbes $\frac{1}{2}$ km Suur-Taevaskojast allpool, samas jõeorus, asub Valgesoo veski, kus matkajaid alati häälmeelel vastu võetakse.

Asudes küll südamaas, kaugel raudteist, on ligipääs Taevaskotta laevaga võrdlemisi hõlbus. Tartust väljasõites

tutvuneda vaatamisvääriliste kohtadega, nagu Ahja mõis ja park vanade hiiglatammede ja kuusega (rahva jutu järele Peeter Suure istuletud). Edesi, mööda Kärinat Akste külla, mille lähikunnas leiduvad huvitavad orustikud. Oru veert mööda looklev põllutee viib Valgesoo külla ja säält eelpoolnimetatud veskile.

ONU RUUBEN.

Vastne raamat enesekasvatuse kohta.

I. Ralph Waldo Trine. Iseloomu kujundamine mõttejõu läbi. „Sõnavara“ kirjastus Tartus. Eesti noorsoo karskusliikumise seeria № 2.

„Ei ole elu selleks, et maitsta temas mööduvat lõbu, vaid selleks, et arendada kõike, mis meile juure on lisatud: omandada kõigeparem iseloom, mis meil võimalik, ja anda inimekunnale kõigesuurema teene, mida meie pakkuda võime.“ — See lause iseloomustab hästi seda kõlblist tagapõhja, millest lähtudes autor toonitab iseloomu kasvatuse tarvet ja millele tugides ta võib arendada terve rea teisi kõlblisi põhilauseid. See lause

osutub esimesel lugemisel nii iseenesest mõistetavaks, et võib karta, me tõttame sellelt kiirelt üle. Ent selles seisabki pääpahe, et meil on meeles õieti palju kõlblisi reegleid, milliseid me võime kui meile öeldakse lause esimene sõna laitmata lõpuni „ülesse öelda.“ Kahjuks on see teadmine ainult pinnapääline, ainult sõnaline, mille all kätkeb nende lausete eluline, kõlbline ja ilma vaateline sisu. Harilikult jõuame sellele sisule ligemalle alles siis, kui oleme omal nahal kibedalt tunda saand tõeliku elu paratamatuse, mis olidki ligemalt

nende lausete tekkimispõhjuseks. Isa on oma pojale lõpmata korranud: „sa pead inimeste vastu kaastundlik olema“ ja pojale ongi see lause meele kulund. Kuid tõeliselt teadma, sisemiselt tundma hakkab ta seda kui ta mingil saatustlikul viisil ära eksind võõrasse maakohta, või sattund kurjade inimeste küüsi ehk kannatand tigidate sõprade ülemeelsuse all, või jälle kui tal olnud juhust mingit hääd teha mõnele kannatavalle olevu-selle. Alles sarnaste nähtuste läbielamisel, mis mitte igapäevne asi ei ole, avaneb nende lausete „sisaldus“, — „ilmutub“ sääil peituv tuum. Selles seisabki n. n. „kõlbliline ilmutus“, milledest noorte meeste päevaraamatud nii ohtrasti jutustavad.

Nüüd mõtleb muidugi igaüks, et järelikult me peaksime otsima sarnaseid erakorralisi „elamusi“ ja on kurb kui tal puudub juhus elulisteks kogemusteks. Kuid kas on see „ilmutusviis“, millest üle-mal kõnelesime, ainuke õige ja võimalik?

Ühe teise võimaluse tahavad meile pakkuda just enesekasvatuse raamatud. Nad ei rahuldu sellega, et loetlevad vaid lauseid ja reegleid; nende pääotstarve on neis peituvat sisu arendada, lahti laotada; esiteks seda kinnisest koest lahti harutada, et siis jälle kohe uuesti järjekindlalt ja reegli-päraselt kokku kerida, et me võiksim näha üksikute niitide algust ja lõppu, nende põimumist üksteisega. Nõnda saab iga nähtus ilmseks ja selgeks. Enesekasvatuse ajakirja ja raamatute ülesanne on näidata eluliselt tähtsaid küsimusi ja suhteid kujundite ja piltide abil, mis on küllas-tetud elulise värskuse ja tõelise elu ligidusega — selleks, et me võiksim iseseisvalt ja eneselle selgesti aru andes otsustada iga üksikut meie ehk teiste poolt astutud sammu.

Noorsoo töomailt.

Kodumaalt.

Tartu kommertsgümnaasiumi ja kaub. kooli karskuring on töötand nähtava viljakusega. Kõige suuremat tähelepanu on juhitud karskuseksamite korraldamisele. Eksamite ettevalmistamiseks töötas 3 õpperingi ja esines

See üldine vaatekoht maksab ka W. R. Trine'i raamatu kohta. See raamat tahab olla kindlapiirdeline ses mõttes, et ta lähtekohtadeks on võetud teatud kindlad hingeelus valitsevad seadused, mis on samasuguse tingimuse-ta maksvusega kui loodusseadused. Sarnastena seadustena on raamatus loeteldud: mõtte ja ergukava vahekorra seadus, harjumuse ja rippuvuse seadus. Kui endile nende seaduste sisalduse selgeks teeme siis järel-dub neist terve rida teisi lauseid, mida tagasipööramatult omaks peame võtma.

See raamat tahab olla enam teoreetiline, kuid mitte kuiv. Kui oleme korra tähelikult sisu jälgind, siis ei jää ilmutus tulemata. See raamat ei ole mitte päris noortele, kuid neile võib seda siiski soovitada. Võib olla jääb see esimesel lugemisel hämaraks. Ent siis ei tule seda mitte päriselt ära visata, vaid mõne aja pärast jälle uuesti lugeda. See raamat on mõtlemisele äratav; võrreldagu ainult selle viimseid lehekülgi — kus on küsimus inimese enesetundmise ja Jumala tundmise vahekorrast ja kus nõutakse „kõndimist vaikuses“ ja seatakse ses suhtes eeskujuks Hommikumaad. Ja on tegudelle äratav, sest ta näitab iga noore enesekasvataja üleva eesmärgi kättesaadavana.

„Kõik, millest ta unistab, on tema, või võib saada tema omaks, kui ta mõtleb seda tõsiselt. Mida lähemale ta jõuab oma eesmärgile, mida suurem on tema iseloomujõud ja tegutsemine, seda enam saab ta eeskujuks, valgustuseks kõigile, kes puutuvad temaga kokku. Nii vahvustab ja kinnitab ta nõrku ning meeltheitjaid. Madalama eesmärgiga ja eluviisiga inimesed tõstab ta enese kõrguselle... Ta ei ehita aastateks, vaid aastasadadeks.“

loengutega karskuskasvatuseinstruktor J. Elango. Õppeaasta kestes korraldeti eksam 3 korda, mille tagajärjel eksami sooritasid keskmises astmes 29 ja alamas astmes 33 ringi liiget.

Pääle karskuseksamite ettevalmistavate õpperingide töötas ringi juures veel usuteadus-filosoofiline õppering.

Möödunud õppeaasta jooksul on ring korraldand mitmesuguseid koosolekuid üle 40-mne, kontsert-miitinguid ja olenguid 3, spordivõistlusi 2, ekskursioone Tartu limonadi vabrikuisse (gruppides) 12, udupildi õhtuid 6; võistluskirjutusi korraldetud 3. Anti välja ajakirja „Helk“. Ringil on oma raamatukogu, kus 100 köidet umbes 7000 mrk. väärtuses; ringi üldine varanduse väärtus ulatab 15 000 margani. Liikmeid oli õppeaasta lõpul 260.

Möödunud tegevusaasta oli ringile otsimis-aastaks; varem töötas ta nime- tetud kooli õpi- lasühingu osa- kunnana; käes- oleval aastal sai ta ringiks ja astus ka Noorsoo Karskusliidu liikmeks. Viimaselt on ta kirjanduse, spordiabinõude ja tegevusvahendite näol 9600 marga väärtuses toetust saand.

Karskusmõtte süvendamise alal oma kooli õppurkunnas on ringil rohk- esti teeneid.

Kambja kõrgem. algkooli õppurite karskus-lootus- ring on üks suuremaid alg- koolide organi- satsioone, asu- tetud 15. jaan. 1923. a. Õpila- si-liikmeid oli käesoleva aas- ta kevadel 150, õpetajaid kuu- lus ringi 4.

Ringi tege- vuse juhtõ- naks võeti: „Terves kehas

valitseb terve vaim“, mille alusel tööle asuti. Nii asuteti ringi eesvõttel ja korraldusel liuväli.

Õpilaste vaimlise tasapinna tõstmiseks ja isetegevuse äratamiseks hakkas ring karskus- kunsti ja -kirjandusesisulist ajakirja „Miilang“ välja andma, et õpilasi iseseisvalle mõttetööle rakendada. Kuukirja on senini ilmud 4suurt piltidega varustatud käsikirjalist vihku igaks üle 50 suure lehekülje.

Ringi korraldusel on peetud mitu referaat- koosolekut ja udupildiõhtut. Erilist tähel- panu on pöördud karskuseksamite korraldami- sele ja k. a. kevadel sooritasid edukalt alama astme eksami 29 õpilast.

Ka kodusesse perekunnaellu ei jätnud ringi tegevus mõju avaldamata. Mitmed õpila- sed olid põlas- tavalttagasi lü- kand alkohol- sete jookide pakkumise va- nemate eneste või teiste omak- sete poolt sele- tusega, et nad on töotuse an- nud täiskars- kust pidada ja ei joo mingisu- guseid joovas- tavaid jooke.

Lühikese te- gevusaja kes- tes on ring en- dale muretsend

40-kõitelise raamatukogu 3206 mrk. väärtuses. „Kevadikku“ on ring levitand enam kui 1000 mrk. väärtuses, mille poolst ta paljudelle teistele organisatsioonile eeskujuks võib olla.

Ringis valitseb täielik üksmeel ja eeskuju- liktõövaim, mis kindlustab veel paremaid ja suuremaid ta- gajärgi edespi- diselle tegevu- sele. J. E.

Organiseerimis- lend. E. Noorsoo Kars- kusliit korral- dab käesoleval sügisel esimese üleriiklise or- ganiseerimis- lennu. Sel pu- hul saadetakse liidu edustajad kõikidesse 6-kl. algkoolidesse olemasolevaid karskusringe

instrueerima ja uusi asutama. Ühtlasi tahetakse sel puhul külanoorsoo organiseerimist arenda- da ja Ü. E. N. Ü. osakundi asutada sinna, kus neid veel ei ole. Ka vanemate inimeste organiseerimist, eriti kodukasvatusühingute mõtte tutvustamist tahetakse silmas pidada.

Lennust on luband osa võtta noorsootöö alal kogend üliõpilased, samuti ka Eesti Karskus- liidu maakundliste osakondade tööjõud.

Tartu kg. ja kk. õpilaste karskusringi karskuseksamist osavõtjad 10. II. 24.

Karskuseksami sooritajad Kambja kõrgemas algkoolis 22. V. 1924.

Väljaandja: Eesti Noorsoo Karskusliit.

Vastutav toimetaja: mag. phil. Alfred Koort.

Tegev toimetus: *Eeva Pedriks*, E. Kubjas, T. Lange, A. Reisman.

Toimetuse aadr. Tartu. Postk. 86. Kõnet. Jakobi t. 8, igal kolmapäeval kl. 12—2. Telef. 404.

J. Raudsepp'a trükikoda, Tartus 1924.

„Kevadik'u“ levitamise võistlus.

„Kevadik'u“ toimetus kuulutab käesolevaga välja „Kevadik'u“ tellimiste vastuvõtmise võistluse. Kes kunni 15. novembrini, s. a., „Kevadik'u“ toimetusele kõige rohkem **aastatellimisi** 1924. aastaks kogund, saavad tasuks

Esimene: A. Kivi „Seitse Venda“. Väärtus 350.— mk.

Teine: Fr. Foerster. „Elujuhis“ (ilmub selleks ajaks).
Väärtus umbes 200—300 mk.

Kolmas: „Noorusjõud“ I. Väärtus 150 mk.

Tellimistalonisid ja raha võib ära saata osade kaupa, kusjuures ka senni ärasaadetud tellimised soovikorral arvesse võetakse. Tellimisraamatud saada igal ajal.

„Kevadik'u“ toimetus.

NOOR-KARSKLASTE LAULIK

ilmus neil päivil E. Noorsoo Karskusliidu väljaandel.

Laulikusse on kogutud peale karskuslaulude üle saja üldtuttava ja lauldava laulu. Ka kõige tähtsamad Soome laulud on edustatud. Laulik on ilmud väikeses taskuraamatu kaustas ja sünnib alati kaasas kanda. Teda tuleb soovitada iga noor-karsklase lahutamata sõbraks.

NOORSOO ENESEKASVATUSE

ja

ELUREFORMI AJAKIRI

„KEVADIK“

ilmub Eesti Noorsoo Karskusliidu väljaandel
1924. a. alates 6 korda aastas á 16 lhk.

«KEVADIK» sisaldab kirjutusi järgmistelt aladelt: enese-
kasvatus, elureform (karskus, kehakultuur, tervishoid),
elulookirjeldused, ilukirjandus, noorsookirjandus-
ja ajakirjanduse ülevaade, ülevaade noorsoo ise-
tegevusest (õpilasüh. skoutlus jne.) ja juhatused sel-
leks, ühismängud, kodumaa tundma õppimine,
keeleosakund jne.

Pääle selle sisaldab iga number rohkesti pilte.

«KEVADIK'U» artiklite osas esinevad pääasjalikult küp-
semad jõud, kuid ka noorsooga ja selle org-idega peab
toimetus elavat kontakti, paludes neilt kaastööd eest-
kätt ülevaadete osa jaoks.

«KEVADIK» maksab aastas 75 mk, poolaastas 40 mk.,
üksiknumber 15 mk. Kuulut. lhk. 1000 mk. Tellimisi
võtavad vastu kõik postkontorid!

Kes «KEVADIK'ULE» vähemalt 10 aastatellimist muretseb
või järjekindlalt igast numbrist 15 eks. levitab, saab
1 eks. igast numbrist maksuta.

Levitajaid ja tellimiste vastuvõtjaid vaja igasse kooli ja külla!

Kevadik'u toimetus, Tartus, — Postkast nr. 86.

Toimetuse kõnet. Jakobi t. 8, igal kolmapäeval 12—14.